

1. ZÁKLADNÉ PRINCÍPY A VÝCHODISKÁ MEDZINÁRODNÉHO A SLOVENSKEHO AGRARIZMU

1. 1. Agrárna politická ideológia

V druhej polovici 19. storočia sa v Európe s istým fázovým posunom smerom od západu na východ prehlbovali transformačné procesy prinášajúce modernizáciu európskej spoločnosti. Jedným z jej sprievodných javov bola i postupná demokratizácia, ktorú sprevádzalo rozširovanie volebného práva na čoraz početnejšie vrstvy obyvateľstva jednotlivých krajín. Podnecovala vznik nových politických ideológií a prúdov, ktoré reagovali na prebiehajúcu industrializáciu a snažili sa získať podiel na rozhodovaní v jednotlivých krajinách. Popri celoeurópskom rozmachu nacionalizmu v podobe hnutí za práva a slobody národov v mnohonárodnostných stredo-európskych a východoeurópskych monarchiách, ktoré o sebe dávali vedieť už od prelomu 18. a 19. storočia, sa začali presadzovať aj politické hnutia nadnárodného charakteru. Bojovali za záujmy jednotlivých spoločenských vrstiev a výrobných tried. Najúspešnejším z nich sa stal socializmus, deklarujúci sa ako zástupca záujmov pracujúcich robotníckych mas. Jeho ideológovia vypracovali univerzálny program, ktorý mal po svojej úspešnej realizácii v praxi priniesť zmenu vlastníckych a výrobných vzťahov v hospodárstve a zároveň zmeniť mechanizmy politického rozhodovania. Individuálny veľkokapitál mal byť nahradený kolektívnym vlastníctvom výrobných prostriedkov.

V špecifickom postavení sa v modernizujúcich sa spoločnostiach druhej polovice 19. storočia ocitol poľnohospodársky výrobný sektor. S postupom industrializácie sa počet pracovných síl zamestnaných na pôde neustále znižoval, čím klesal aj význam poľnohospodárstva v spoločnosti. Tento proces však prebiehal v európskych krajinách veľmi diferencovane. Kým vo Veľkej Británii, Belgicku a Holandsku klesol podiel zamestnaných v poľnohospodárstve na začiatku 20. storočia pod 20 percent, v Nemecku na 35 a vo Francúzsku na 40 percent, v strednej a východnej Európe v ňom bola s výnimkou českých krajín stále zamestnaná viac ako polovica obyvateľstva.¹ Nastúpený trend sa však už vďaka intenzifikácii a zavádzaniu strojov do výroby do konca 20. storočia nezastavil. Kapitalizmus postupne prenikal z priemyslu i do výrobných vzťahov v poľnohospodárstve. Jeho intenzifikácia a konkurencia poľnohospodárskych producentov z USA a Kanady vyvolávali už od 70. rokov 19. storočia agrárnu krízu, ktorá viedla k zavádzaniu prísnych ochranných ciel na dovoz poľnohospodárskych plodín. Situácia v mnohých krajinách odkázaných na vývoz svojej nadprodukcie sa tým ešte zhoršila.

Majitelia poľnohospodárskych podnikov vo viacerých krajinách Európy, najmä veľkostatkári, ale aj zámožnejší sedliaci, sa rozhodli rozširovanie politických práv využiť a na zmeny, ktoré modernizácia ich odvetviu prinášala, reagovať. Začali sa zoskupovať do záujmových organizácií, ktoré zvyčajne utvárali pestovatelia rovnakej plodiny, z ktorých neskôr vznikali politické hnutia a politické strany snažiace sa presadiť svojich zástupcov do legislatívnych zborov a získať tak vplyv na celoštátnu politiku a tým i možnosť na zásahy v prospech poľnohospodárskej výroby. Vypracovali svoju

¹ KOVÁČ, Dušan et. al. *Slovensko v 20. storočí. Na začiatku storočia (1901 – 1914)*. Bratislava : Veda, 2004, s. 86.